Tais laikais nelengva buvo įgyti mokslą bernaičiams, o ką jau besakyti apie davimą mokslo mergaitėms! Mažai tekreipta dėmesio ir į mažos Antaninos troškimą mokslo. Kam čia mergaitei reikalingas mokslas. Juk kunigu nebus, o paragavus mokslo dar gali ir padykti. Tačiau nevisai užkietėjusi buvo tėvų širdis, nes mergaitę leido į mokyklą iki sulaukė devintus metelius!

Bet sykį sukurta liepsna jaunos mergaitės širdyje negeso. Tik kaip pasiekti tikslą, jei namuose visos pastangos nukreiptos į brolių išmokslinimą? Ir nutarė mergaitė mokytis per save, kiek jėgos leis. Skaito kas papuola į rankas, kad tik daugiau žinių įgijus, tačiau ir tų knygų mažai tebuvo galima gauti spaudos draudimo laikais. Paaugusią kiek matome slaptam knygnešių burely padedant gabenti iš Prūsų draudžiamą spaudą ir ją platinti. Darbas ėjo sekmingai, kadangi Jakaičių sodyba randasi tik už dviejų mylių nuo Prūsų sienos.

Užimta kaip ir kitos ūkininkaitės ūkio ruoša, vienok rado laiko ir rašymui. Būdama 17 metų sukuria pirmasias savo eiles "Apie Sintautus" ir "Pavasaris." Jose išlieja savo jautrią širdį, jaunystės svajones, tačiau nujaučia, kad ne poezijoj tikroji jos kryptis, bet prozoj. Ir pradeda rašyti, tik ne beletristiką, bet savo gabumus kreipia į kelimą viešumon moterų klausimo, nupiešiant vargingą ir skaudžią lietuvės moters socialę padėtį, nes matė jų nepakenčiamas gyvenimo sąlygas, kentė tą pačią panieką ir diskriminaciją.

Giliai visa tai atsiliepė jautrioje jaunos mergaitės širdyje, neišdildomai įsirėžė jos sieloj ir užgrudino pasiryžimą kovoti prieš tą aklą tamsumą, kuris moterį vergės, net gyvulio, vietoj laikė. Labiausiai žeidė jos širdį faktas, kad daugelis net išmokslintų vyrų niekuo nesiskyrė nuo tamsiausio kaimiečio savo atsinešimu ir pažiūra į moteris, nesuprasdami, ar, gal, ir nepajėgdami suprasti, kad tokiu savo elgesiu trukdo savo ir tautos kilimą.

Tat ir pasiryžo A. Jakaitytė savo korespondencijose ir straipsniuose "Liet. Balse", "Šaltinyje", "Lietuvaitėj" ir "Vienybėj" kelti tuos nelygybės ir išnaudojimo vaizdus, klibinti užsnudusią tautos sąžinę, kad išbustų ir suprastų, jog tik ant bendros papėdės esant abiem luomam tegalima tikėtis tikrosios tautai pažangos.

Antanina Jakaitytė

Žinoma, nevisiems galėjo patikti tokie raštai. Ir vienas toks straipsnis, "Kaip Katalikų Bažnyčia Skaito Moteris", tilpęs "Šaltinyje", sukėlė nemažą audrą. Po savo raštais dažniausia pasirašydavo 'Sodietė' arba 'Bridžiu'.

Aišku, nevisi vyrai buvo trumparegiai moterų klausime. Vienas tokių, kun. P. Endziulis, matydamas Antaninos gilų protą, raštiškus gabumus ir troškimą siekti aukštesnio mokslo, gavęs tėvų sutikimą išsirūpino stipendiją iš "Motinėlės" Fondo ir Rugpiūčio 24 d., 1903 metais, matome Antaniną Šveicarijoj, Ingenwold'o Šv. Kryžiaus pensijonate mokinių tarpe. Apšvietos ištroškusi jauna siela visa energija pasinėrė į studijas, pamiršta valgį ir miegą, sveikatos nepaiso, kad tik daugiau mokslo žinių įgijus. Toks gyvenimas negi galėjo neatsiliepti į jaunos mergaitės sveikatą, nes po kiek laiko verčia ją nutraukti mokslą ir grįžti namo.

Kad ir namie, raštiško darbo nemeta, bet, remdamosi įgytomis žiniomis, eina pasirinktuoju keliu. Dar labiau domisi moterų teisių lygybės klausimu ir 1911 metais matome ją Vilniuje Visuotinam Lietuvių Moterų suvažiavime.

ALRK Moterų Sąjungos pirmutinė Centro valdyba. Iš kairės į dešinę sėdi: Pranciška Macijauskaitė-Šatienė vice pirm., Uršulė T. Jokubauskaitė-Daukantienė pirm., Monika L. Gurinskaitė rašt. Iš kairės į dešinę stovi: dr. Suzana A. Slakienė daktarė-kvotėja, Antanina Nausėdienė ižd., K. Varanavičienė iždo globėja ir F. Nutautaitė-Aleksienė rašt. pagelb.

Likimo buvo lemta, kad tolesnė Antaninos veikla persikeltų į Amerikos Jung. Valstybes. Lapkričio 1 d., 1912 metais, atvažiuoja pas savo brolį kun. Joną J. Jakaitį, Worcesterio kleboną. Čia greit susipažįsta su bendraminčia Uršule T. Jokubauskaite ir dažnai sueidamos svarsto moterų reikalus, daro planus ir prieina prie išvados, kad tik suburus moteris vienon centralinėn sąjungon tebus galima platesniu mastu skleisti apšvietą ir supratimą savo reikalų.

Randasi ir daugiau pritarėjų tai nuomonei, kaip tai Veronika Liutkienė, Teklė Urbonavičiūtė-Mažeikienė, Kotrina Juškienė, M. Sutkienė, Ona Aniuoliauskiūtė ir jau mirusios M. Čižauskienė, Monika Bulvičienė ir M. Daugelienė, kurios susitarusios ir sudaro branduolį būsimosios naujos A. L. R. K. Moterų Sąjungos. Vėliau ir kitos prisideda prie to burelio.

Beveik tuo pačiu laiku lietuvių moterų klausimu ir teisių lygybe giliai interesuojasi jau miręs J. Miliauskas ir Agota Sutkaičiūtė iš Pittsburgh, Pa. Jų susidomėjimas buvo daugiau teoretinio pobūdžio, taigi, sužinoję kas worcesteriečių daroma, ne tik entuziastiškai pritarė (Žiūrėk straipsnį "Kas iššaukė Moterų Sąjungą gyveniman"), bet gelbėjo savo patarimais pavesdami worcesterietėms teoriją įgyvendinti praktikon.

Ir ėmėsi worcesterietės darbo! Į 4-tąjį A. L. R. K. Federacijos kongresą, laikytą Rugs. 23—25, 1914, Chicago, Ill., pasiuntė savo atstovę, Antaniną Jakaitytę, kuri su Uršule Jokubauskaite, prieš kiek laiko apsigyvenusia Chicagoje, susitarusios dėl tolesnio veikimo plano, apdirba naują referatą "Apie Moterų Klausimą". Mat, buvo pranešta, kad pirmasis Antaninos referatas tuo klausimu, pasiųstas į Federacijos Referatų Komisiją, nesurandamas. Ir tik kongresui pasibaigus "atsirado".

Kongresas, išklausęs referatų ir kalbų tuo klausimu iš Jakaitytės, Jokubauskaitės ir didelio moterų prietelio kun. F. S. Kemėšio, pritarė Moterų Sąjungos steigimo idėjai ir, pavedęs tą darbą Antaninai ir U. T. Jokubauskaitei, skaitė pilnai atlikęs savo pareigą.

Nudžiugusios, kad ir tokiu laimėjimu, pasikvietė kongrese esančias atstoves į kitą kambarį ir ten, trumpai pasikalbėjusios, nutarė pasikviesti į savo posėdį ir kongrese esančias viešnias, žiūroves. Čia joms Antanina Jakaitytė ir Uršulė T. Jokubauskaitė paaiškino Moterų Sąjungos tikslą, o U. Jokubauskaitė perskaitė J. Miliausko iš Pittsburgh, Pa., prisiųstą Moterų Sąjungos konstitucijos projektą.

Kadangi susirinkusioms moterims šis